

Acélszerkezetek (I.)

3. Előadás

Húzott rudak számítása,
nyomott keresztmetszetek méretezése,
4. osztályú keresztmetszet

Szabó Imre Gábor

Pécsi Tudományegyetem Műszaki és Informatikai Kar

Építőmérnök Tanszék

1. Központosan húzott rudak számítása

A húzott keresztmetszetek ellenállását általános esetben a korlátozatlan folyás határállapota határozza meg. A korlátozatlan folyással szembeni ellenállást a következő képlet adja meg:

$$N_{pl,Rd} = \frac{A \cdot f_y}{\gamma_{M0}}$$

ahol: $N_{pl,Rd}$ – a teljes keresztmetszet képlékeny ellenállása;

A – a teljes keresztmetszeti felület;

f_y – az anyag folyáshatár értéke;

γ_{M0} – parciális tényező keresztmetszeti osztályokra (értéke 1,00).

Amennyiben a vizsgált keresztmetszetet csavarlyukak gyengítik, meg kell vizsgálni a képlékeny törés határállapotához tartozó ellenállást is:

$$N_{u,Rd} = \frac{0,9 \cdot A_{net} \cdot f_u}{\gamma_{M2}}$$

ahol: $N_{u,Rd}$ – a csavarlyukakkal gyengített szelvény törési ellenállása;

A_{net} – a gyengített keresztmetszeti felület (a teljes felületből ki kell vonni a csavarlyukak felületét);

f_u – az anyag szakítószilárdság értéke;

γ_{M2} – parciális tényező húzott keresztmetszet szakadása esetén (értéke 1,25).

A két számítás közül a kisebbik fogja adni a keresztmetszet húzási ellenállását:

$$N_{t,Rd} = \min \left\{ \begin{array}{l} N_{pl,Rd} = \frac{A \cdot f_y}{\gamma_{M0}} \\ N_{u,Rd} = \frac{0,9 \cdot A_{net} \cdot f_u}{\gamma_{M2}} \end{array} \right\}$$

A feszített csavaros, úgynevezett „C kategóriájú” csavarozott kapcsolatokban az alapanyag ellenállásának ellenőrzése során a következő ellenállásértékekkel kell számolni:

$$N_{\text{net,Rd}} = \frac{A_{\text{net}} \cdot f_y}{\gamma_{M0}}$$

ahol: A_{net} – a gyengített keresztmetszeti felület;

f_y – az anyag folyáshatár értéke;

γ_{M0} – parciális tényező keresztmetszeti osztályokra (értéke 1,00).

Egyik szárukon kapcsolt szögacélok esetén az $N_{u,Rd}$ ellenállás attól is függ, hogy az erőátadás irányába hány csavarsort helyezünk el. Egyetlen csavar alkalmazása esetén (ezt a kialakítást általában célszerű kerülni):

$$N_{u,Rd} = \frac{2 \cdot (e_2 - 0,5 \cdot d_0) \cdot t \cdot f_u}{\gamma_{M2}}$$

ahol: t – a szögacél kapcsolt szárának vastagsága;

f_u – az anyag szakítószilárdság értéke;

γ_{M2} – parciális tényező húzott keresztmetszet szakadása esetén;

d_0 – a csavarlyuk átmérője;

e_2 – a csavar tengelyének a szögacél szélétől mért távolsága (az erőátadás irányára merőlegesen).

Két vagy több csavar esetén:

$$N_{u,Rd} = \frac{\beta \cdot A_{net} \cdot f_u}{\gamma_{M2}}$$

ahol két csavar esetén:

$$\beta = 0,1 + 0,12 \cdot \frac{p_1}{d_0} \quad \text{de} \quad 0,4 \leq \beta \leq 0,7$$

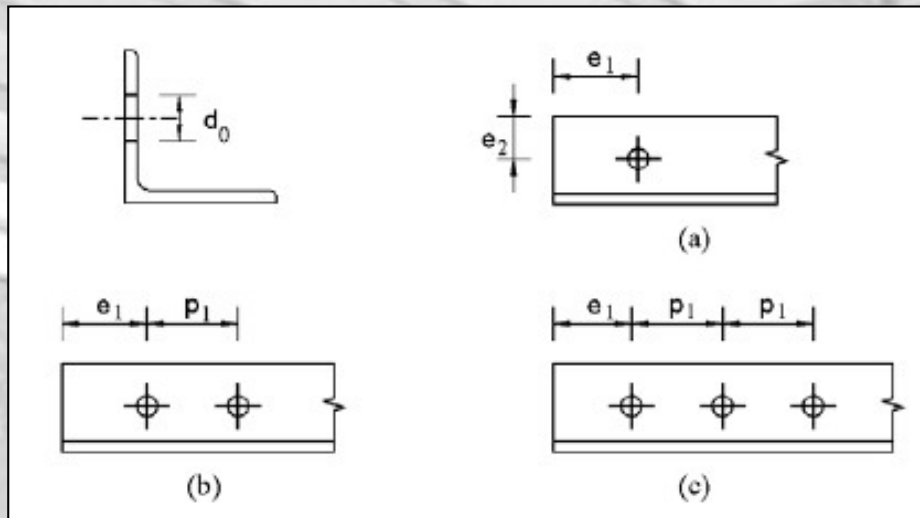
három vagy több csavar esetén:

$$\beta = 0,3 + 0,08 \cdot \frac{p_1}{d_0} \quad \text{de} \quad 0,5 \leq \beta \leq 0,7$$

ahol: d_0 – a csavarlyuk átmérője;

e_2 – a csavar tengelyének a szögacél szélétől mért távolsága (az erőátadás irányára merőlegesen);

p_1 – a furatok osztástávolsága.

1. ábra. Egyik szárán kapcsolt szögacél egy sornyi csavarral (a), két sornyi csavarral (b) és három sornyi csavarral (c)
[Dunai, Horváth 2007]

Abban az esetben, ha egy egyenlőtlen szárú szögacélt a rövidebbik szárán kapcsolunk A_{net} nem vehető nagyobbra, mint a kisebbik oldal hosszúságával megegyező szárméretű, képzelt egyenlő szárú szögacél gyengített keresztmetszeti területe.

Ha a csavarlyukak eltolt kiosztásúak, akkor az A_{net} gyengített keresztmetszeti terület számítása az úgynevezett *Cochrane-képlet* segítségével lehetséges. Az egyenes (II. típusú) illetve az egyenes és ferde szakaszokból álló (III. típusú) szakadási vonalak figyelembe vételével történik.

$$A_{net} = A - \Delta A$$

ahol: A – a teljes keresztmetszeti terület;

ΔA – a keresztmetszeti gyengítés mértéke.

$$\Delta A = \max(\Delta A_{II} - \Delta A_{III})$$

ahol: ΔA_{II} – a II. típusú szakadási vonalakra számított gyengítés;

ΔA_{III} – a III. típusú szakadási vonalakra számított gyengítés.

$$\Delta A_{II} = n \cdot d_0 \cdot t$$

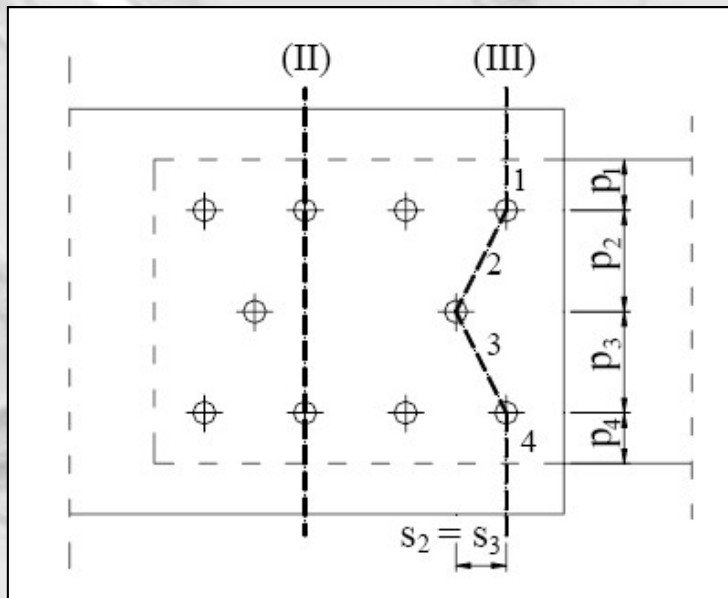
ahol: n – a csavarszám;
 d_0 – a furatátmérő;
 t – a lemezvastagság.

$$\Delta A_{III} = n \cdot d_0 \cdot t - \sum_{i=1}^k \frac{s_i^2 \cdot t}{4 \cdot p_i}$$

ahol: n – a csavarszám;
 d_0 – a furatátmérő;
 t – a lemezvastagság;
 k – a szakadási vonalat alkotó egyenes szakaszok száma;
 s_i, p_i – az ilyen szakaszok hosszának az erőátadás irányában, illetve arra merőlegesen mért vetülete.

Lényeges, hogy a III. típusú szakadási vonalakra felírt képlet azt veszi figyelembe, hogy egyrészt a ferde metszet hosszabb a merőleges metszeteknél, másrészt pedig a ferde metszet feszültségállapota nem tiszta húzás, hanem húzás és nyírás kombinációja.

2. ábra. A gyengített keresztmetszeti terület meghatározása eltolt kiosztású furatok esetén
 [Dunai, Horváth 2007]

Mintapélda: AGYU: 3.1 Példa, 3.2 Példa

2. Keresztmetszetek osztályozása

Az Eurocode 3 a keresztmetszetek szilárdsági jellegű tönkremenetelét, valamint az ún. hosszirányú normálfeszültségek okozta horpadását egységesen kezeli, a keresztmetszeti osztályok bevezetésével. Mivel csak nyomó normálfeszültségek okozhatnak horpadást egy adott keresztmetszet osztályba sorolása csak akkor szükséges, ha az legalább részben nyomott. Ekkor a keresztmetszet viselkedését a folyás megjelenése mellett a lemezek stabilitásvesztése, azaz horpadása is befolyásolja. A keresztmetszeteket eszerint annak alapján kell osztályozni, hogy e két jelenség egymáshoz képest mikor jelentkeznek.

Tiszta hajlítás esetén négy eset lehetséges. Első lehetőség, hogy a lemezhorpadás a szélső szál megfolyása előtt következik be, az ilyen keresztmetszeteket 4. osztályúnak nevezzük. Ha a lemezhorpadás a szélső szál megfolyása után, de a keresztmetszet teljes képlékenyedése előtt következik be, a keresztmetszet 3. osztályú. Ha a lemezhorpadás a teljes képlékenyedés után, de viszonylag kis alakváltozások lejátszódása előtt következik be, a keresztmetszet 2. osztályú. Ha pedig a lemezhorpadás bekövetkezése előtt viszonylag nagy alakváltozások játszódnak le, a keresztmetszet 1. osztályú.

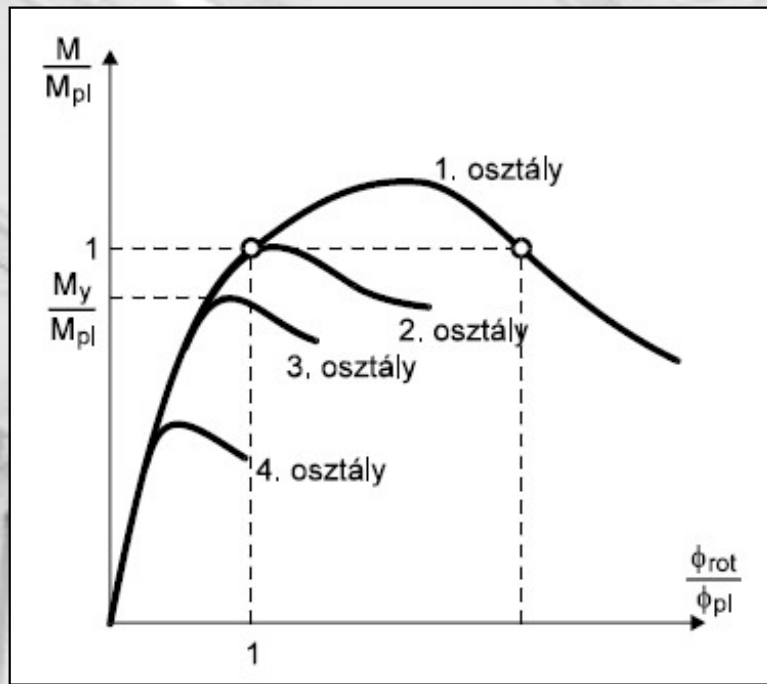

Tiszta nyomás esetén két eset van: vagy a keresztmetszet teljes megfolyása következik be előbb (ekkor a keresztmetszet 1. osztályú), vagy pedig a lemezhorpadás (ekkor a keresztmetszet 4. osztályú). 2. és 3. keresztmetszeti osztályról tiszta nyomás esetén nincs értelme beszélni, mert ilyenkor az első folyás és a korlátozatlan folyás határállapota egybeesik (azaz az első folyás megjelenésével elméletileg egy időben a teljes keresztmetszet megfolyik), és a folyást mindig nagy alakváltozások kísérik (azaz a korlátozatlan folyás bekövetkezése után elméletileg már nem alakulhat ki lemezhorpadás).

Nyomott-hajlított keresztmetszeteknél, továbbá olyan húzott-hajlított keresztmetszetek esetén, amelyek nyomott lemezekkel is rendelkeznek (nagy külpontosságú húzás) a tiszta hajlításhoz hasonlóan ugyancsak négy keresztmetszeti osztályt különböztetünk meg, ugyanazon kritériumok alapján.

Tehát röviden:

- a lemezben nyomóerő vagy hajlítás következtében horpadás keletkezhet,
- a horpadásra való hajlam korlátozza a keresztmetszet teherbírását,
- a számítás elején „kivágjuk” a horpadásra hajlamos részeket és a többire végezzük el a szilárdsági vizsgálatokat.

3. ábra. Keresztmetszetek osztályozása
[Dunai, Horváth 2007]

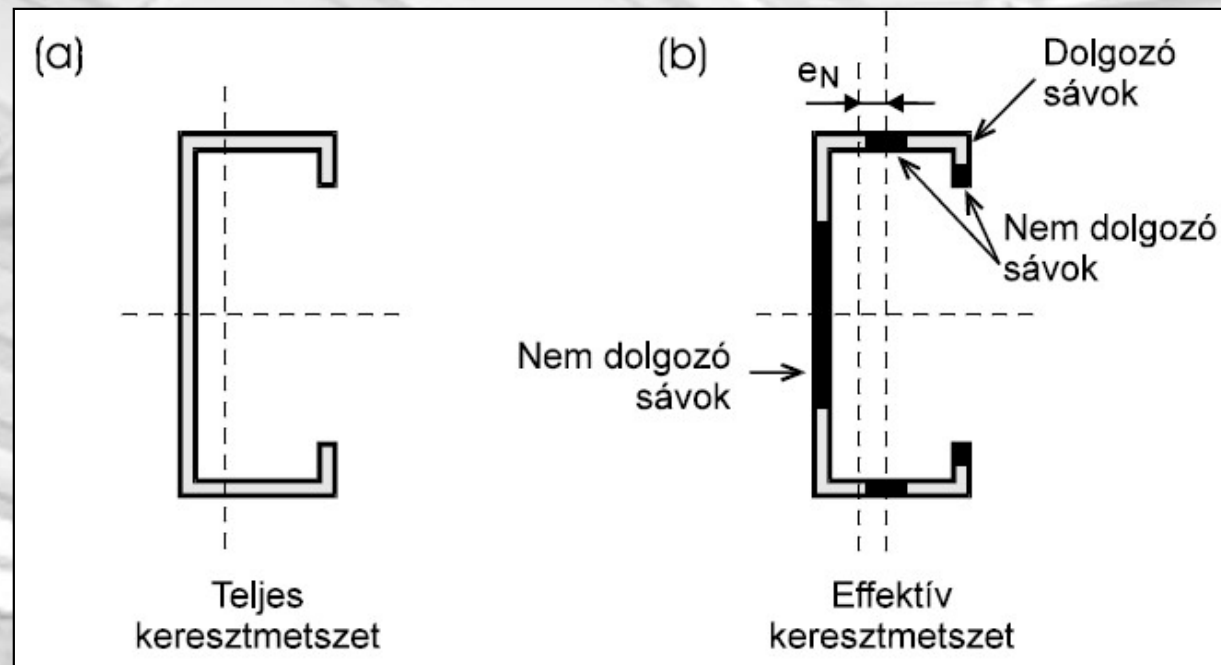
M_{pl} a keresztmetszet teljes megfolyásához tartozó, M_y pedig a szélső szál megfolyását okozó nyomaték. Az alakváltozást a keresztmetszet körüli rövid tartószakaszon mért elfordulással (a tartó görbületével) írjuk le. A görbe a felkeményedés miatt emelkedhet M_{pl} fölé, de méretezéskor ezt a tartalékot nem vesszük figyelembe. A keresztmetszet osztályozása dönti el, hogy a keresztmetszet hogyan számítandó (képlékeny, rugalmas vagy csökkentett ellenállással).

Az osztályozás általános előírásai:

- A nyomott alkotólemezek szélesség/vastagság arányától és a nyomófeszültségek eloszlásától függ.
- A lemezek különböző alkotólemezei (pl. öv, gerinc) különböző osztályúak lehetnek, ilyenkor a teljes keresztmetszetre vonatkozó osztály a legkedvezőtlenebb alkotólemez osztályával egyezik meg.

- A szélesség/vastagság arányszámoknak az 1., 2., 3. osztályra vonatkozó határértékeit a 1-4. táblázat adja meg. Azon lemezeket, amelyek nem teljesítik a 3. osztályra megadott feltételeket sem, 4. osztályúnak kell tekinteni.
- 4. osztályú keresztmetszetek esetén a lemezeket csökkentett (effektív) szélességükkel kell számításba venni. A részletes számítás az AGYU 3.1.3 fejezete szerint.

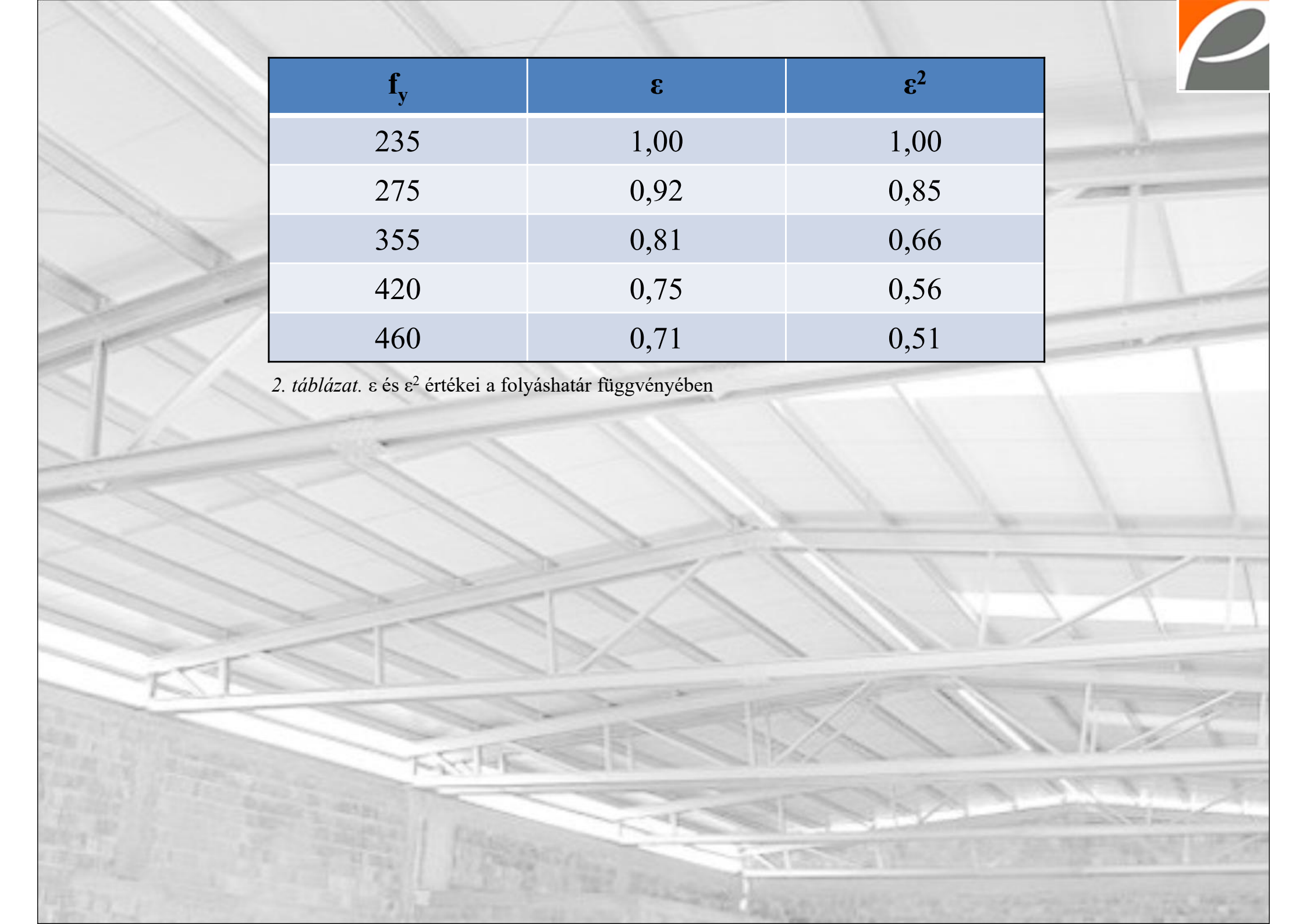
5. ábra. 4. osztályú C szelvény teljes és hatékony keresztmetszete tiszta nyomás esetén. A keresztmetszet súlypontja e_N értékkel eltolódik, aminek hatására a keresztmetszetben az eredetileg központos normálerő hajlítónyomatékot is fog okozni.

[Dunai, Horváth 2007]

Feszültség-eloszlás			
1. osztály	$\frac{c}{t} \leq 72\epsilon$	$\frac{c}{t} \leq 33\epsilon$	ha $\alpha > 0,5$: $\frac{c}{t} \leq \frac{396\epsilon}{13\alpha - 1}$ ha $\alpha \leq 0,5$: $\frac{c}{t} \leq \frac{36\epsilon}{\alpha}$
2. osztály	$\frac{c}{t} \leq 83\epsilon$	$\frac{c}{t} \leq 38\epsilon$	ha $\alpha > 0,5$: $\frac{c}{t} \leq \frac{456\epsilon}{13\alpha - 1}$ ha $\alpha \leq 0,5$: $\frac{c}{t} \leq \frac{41,5\epsilon}{\alpha}$
Feszültség-eloszlás			
3. osztály	$\frac{c}{t} \leq 124\epsilon$	$\frac{c}{t} \leq 42\epsilon$	ha $\psi > -1$: $\frac{c}{t} \leq \frac{42\epsilon}{0,67 + 0,33\psi}$ ha $\psi \leq -1$: $\frac{c}{t} \leq 62\epsilon(1 - \psi)\sqrt{-\psi}$

1. táblázat. Osztályozási határok mindkét oldalukon megtámasztott lemezekre (az ábrákon a nyomófeszültség pozitív)
[Dunai, Horváth 2007]

f_y	ε	ε^2
235	1,00	1,00
275	0,92	0,85
355	0,81	0,66
420	0,75	0,56
460	0,71	0,51

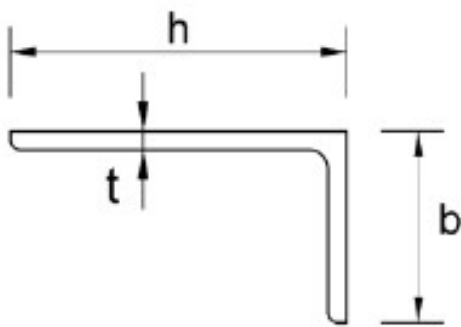
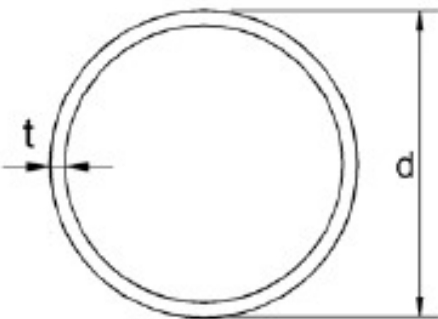
2. táblázat. ε és ε^2 értékei a folyáshatár függvényében

Feszültség-eloszlás			
1. osztály	$\frac{c}{t} \leq 9\varepsilon$	$\frac{c}{t} \leq \frac{9\varepsilon}{\alpha}$	$\frac{c}{t} \leq \frac{9\varepsilon}{\alpha\sqrt{\alpha}}$
2. osztály	$\frac{c}{t} \leq 10\varepsilon$	$\frac{c}{t} \leq \frac{10\varepsilon}{\alpha}$	$\frac{c}{t} \leq \frac{10\varepsilon}{\alpha\sqrt{\alpha}}$
Feszültség-eloszlás			
3. osztály	$\frac{c}{t} \leq 14\varepsilon$	$\frac{c}{t} \leq 21\varepsilon\sqrt{k_{\sigma}}$	

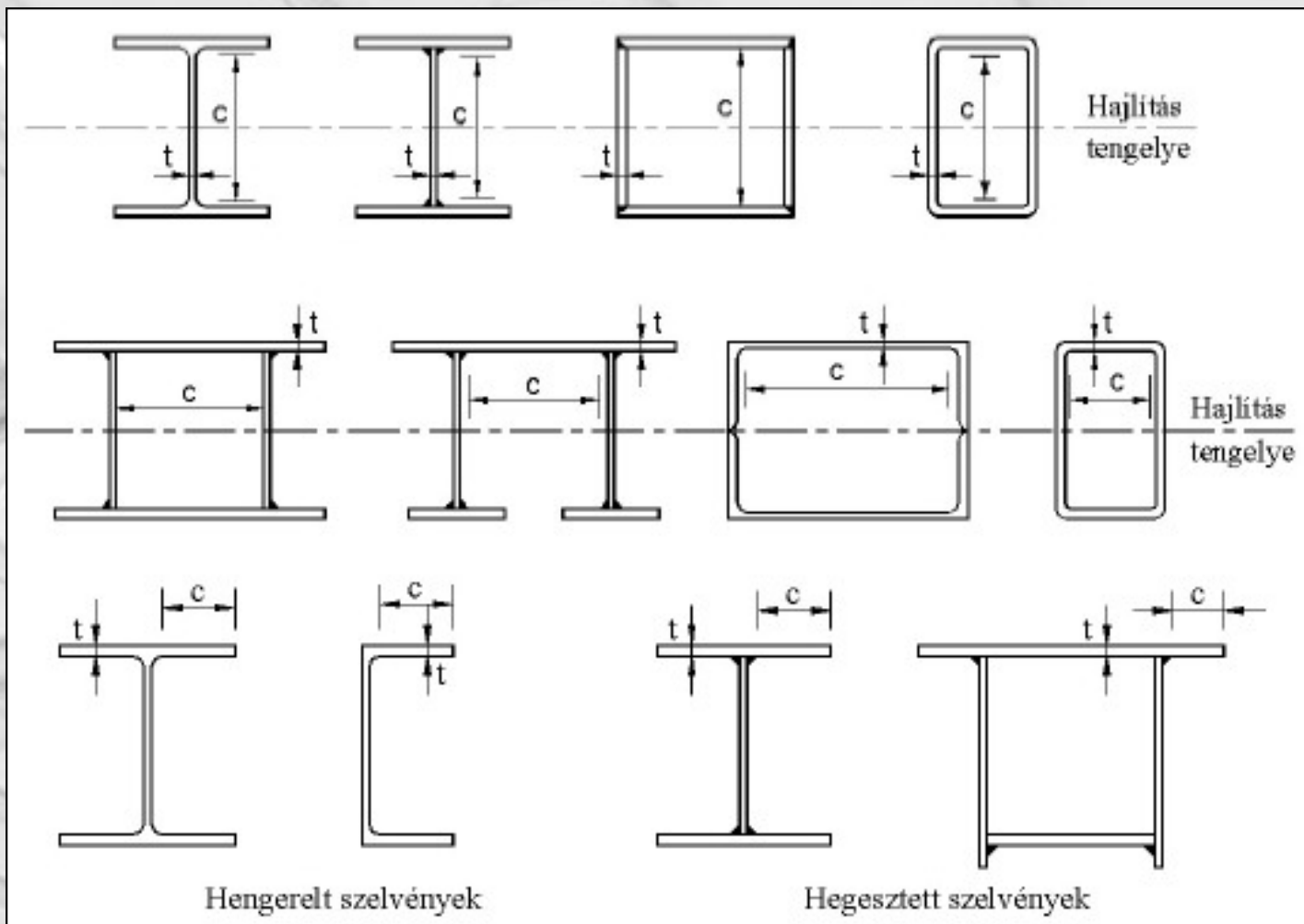
3. táblázat. Osztályozási határok egyikoldalukon megtámasztott lemezekre (az ábrákon a nyomófeszültség pozitív), k_{σ} magyarázata AGYU 3.1.3 fejezetben [Dunai, Horváth 2007]

	szögacél	csőszelvény
		
1. osztály	1. <előző táblázat>	$\frac{d}{t} \leq 50\epsilon^2$
2. osztály	1. <előző táblázat>	$\frac{d}{t} \leq 70\epsilon^2$
3. osztály	$\frac{h}{t} \leq 15\epsilon$ és $\frac{b+h}{2t} \leq 11,5\epsilon$	$\frac{d}{t} \leq 90\epsilon^2$

4. táblázat. Osztályozási határok szögacélokra és csőszelvényekre. A szögacélra megadott osztályozási határ nem vonatkozik arra az esetre, amikor a szögacél folyamatosan felfekszik egy másik elemre (az ábrákon a nyomófeszültség pozitív).
[Dunai, Horváth 2007]

6. ábra. Jellemző szélességi és vastagsági méretek az osztályozási táblázatokhoz [Dunai, Horváth 2007]

3. Központosan nyomott keresztmetszetek

A nyomott elemek ellenállásának számítása attól függ, hogy a keresztmetszet milyen osztályú.

A nyomott keresztmetszet ellenállásában nem vesszük figyelembe az esetleges csavarlyukak okozta gyengítés hatását.

1. keresztmetszeti osztály esetén:

$$N_{c,Rd} = \frac{A \cdot f_y}{\gamma_{M0}}$$

ahol: $N_{c,Rd}$ – a teljes keresztmetszet képlékeny ellenállása;

A – a teljes keresztmetszeti felület;

f_y – az anyag folyáshatár értéke;

γ_{M0} – parciális tényező keresztmetszeti osztályokra (értéke 1,00).

4. keresztmetszeti osztály esetén:

$$N_{c,Rd} = \frac{A_{eff} \cdot f_y}{\gamma_{M0}}$$

ahol: $N_{c,Rd}$ – a teljes keresztmetszet képlékeny ellenállása;

A_{eff} – az effektív keresztmetszeti felület;

f_y – az anyag folyáshatár értéke;

γ_{M0} – parciális tényező keresztmetszeti osztályokra (értéke 1,00).

Ha a keresztmetszet 4. osztályú és a hatékony keresztmetszet súlypontja nem esik egybe a keresztmetszet súlypontjával, akkor ebből a külpontosságból hajlítónyomaték keletkezik. Ekkor a keresztmetszetet nyomott-hajlított keresztmetszetként kell vizsgálni.

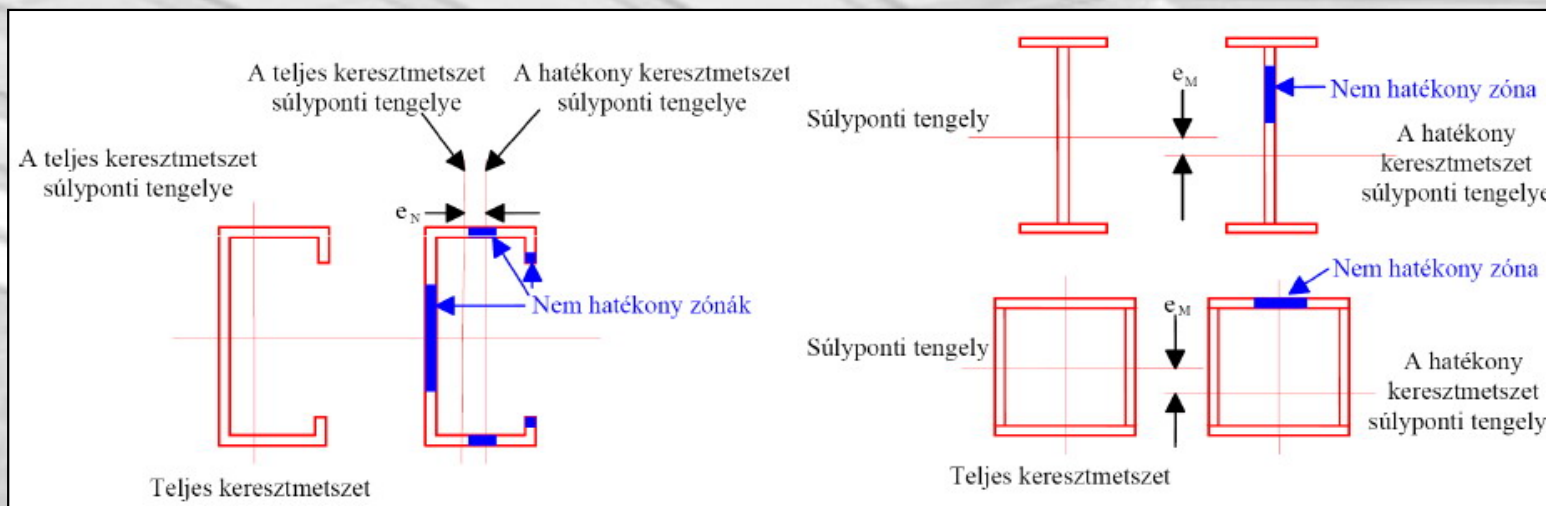
A nyomott keresztmetszetek általában nyomott rudakban helyezkednek el, a nyomott rudak ellenállása szempontjából pedig általában nem a keresztmetszet ellenállása, hanem a rúd kihajlási ellenállása a mértékadó.

Mintapélda: AGYU: 3.3 Példa, 3.4 Példa

4. 4. osztályú keresztmetszet

Ha egy keresztmetszet a vizsgált igénybevétel szempontjából 4. osztályúnak minősül, akkor a vizsgált igénybevétellel szembeni ellenállását úgy kell kiszámítani, mintha a keresztmetszet 3. osztályú lenne, de a tényleges keresztmetszeti jellemzőkkel (terület, keresztmetszeti modulus, stb.) egy csökkentett ún. *hatékony értékkel* vesszük figyelembe. Ezek a hatékony keresztmetszeti jellemzők egy ún. *hatékony keresztmetszeten* számíthatók, amelyet úgy veszünk fel, hogy az eredeti keresztmetszet nyomott alkotólemezei közül mindazokat, amelyek az előző szakasz szerint 4. osztályúak, a horpadásnak megfelelően csökkentjük.

9. ábra. 4. osztályú C szelvény, I szelvény és zártszelvény teljes és hatékony keresztmetszete tiszta nyomás esetén [Grün 2013]

A horpadó (4. osztályú) lemezek b_{eff} szélességének meghatározásához ki kell számolni a lemezelem $\bar{\lambda}_p$ viszonyított karcsúságát.

$$\bar{\lambda}_p = \frac{\bar{b}/t}{28,4\varepsilon \cdot \sqrt{k_\sigma}}$$

ahol: $\bar{\lambda}_p$ – a keresztmetszet viszonyított karcsúsága;

$\bar{b}$ – a vizsgált lemez jellemző szélességi mérete a 5. táblázat szerint;

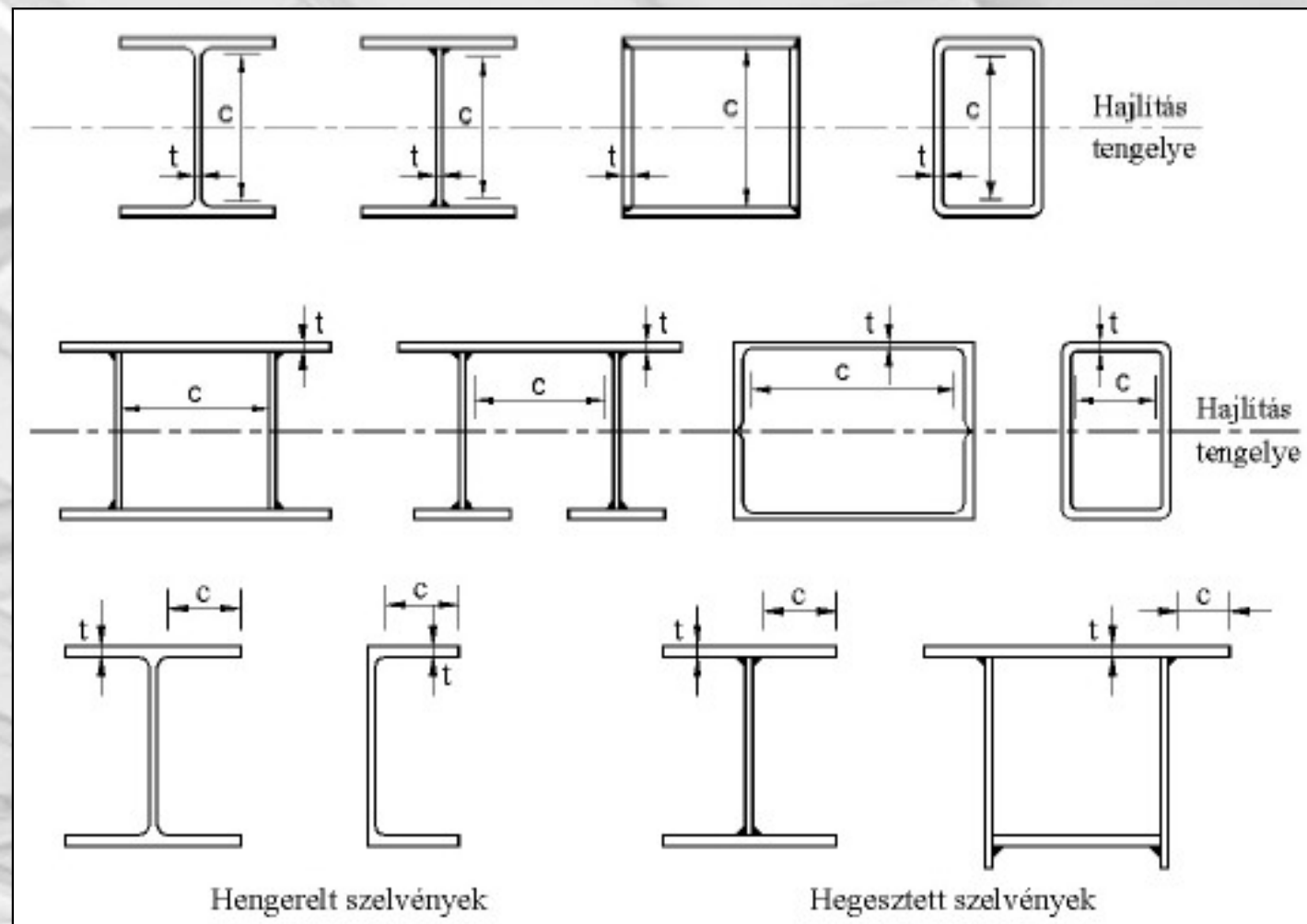
t – a lemez vastagsága;

k_σ – a horpadási tényező.

Eset	Jellemző $\bar{b}$ szélességi méret
Gerinclemez	c
Belső övlemez általában	c
Hengerelt vagy hidegen hajlított zárt szelvényű idomacél belső övlemeze	c-3t
Szabad szélű övlemez	c
Egyenlő szárú szögacél	h
Egyenlőtlen szárú szögacél	h

5. táblázat. A jellemző szélességi méret felvétele a lemezhorpadás vizsgálatához

Az 5. táblázatban szereplő jelölések magyarázatát mutatja a 10. ábra:

10. ábra. Jellemző szélességi és vastagsági méretek az osztályozási táblázatokhoz
[Dunai, Horváth 2007]

Ha a lemez egy része húzott (pl. hajlított I tartó gerinclemezában, a $b_{\text{eff}} = \rho \cdot b$ képletben szereplő b csak a nyomott lemezrész szélességét jelenti, ugyanakkor a $\bar{b}$ és a 1. táblázatban szereplő jelölések a teljes keresztmetszetre vonatkoznak!)

A k_{σ} horpadási tényező a nyomott lemezek horpadása során figyelembe veendő, a $\bar{\lambda}_p$ karcsúság képletében nem szereplő körülményeket tartalmazza, ezek a következők:

- a nyomott lemezek megtámasztási viszonyai,
- a nyomott lemez hossza (illetőleg az l/b arány),
- a nyomófeszültségek eloszlása.

A 4. osztályú keresztmetszetek alkotólemezei a megtámasztás szempontjából két csoportra oszthatók:

- két oldalán megtámasztott (belső) nyomott lemezek (pl. I szelvény gerince, zártszelvény valamennyi alkotó lemeze),
- egyik oldalán megtámasztott (szabad szélű) nyomott lemezek (pl. I szelvény öve).

A nyomófeszültségek eloszlását lineárisnak tételezzük fel, és a szélső szálak feszültségének $\sigma_{min}/\sigma_{max,ny}$ hányadosát Ψ -vel jelöljük (a $\sigma_{max,ny}$ a lemez valamely szélén ébredő legnagyobb nyomófeszültség, a σ_{min} pedig a lemez ellentétes szélén ébredő feszültség). Ekkor k_{σ} értéke a 6. táblázat szerint alakul.

Eset	ψ értéke	k_{σ} képlete
BELSŐ NYOMOTT ELEMÉK	$\psi = 1$	4,0
	$0 < \psi < 1$	$\frac{8,2}{1,05 + \psi}$
	$\psi = 0$	7,81
	$-1 < \psi < 0$	$7,81 - 6,29\psi + 9,78\psi^2$
	$\psi = -1$	23,9
	$-2 < \psi < -1$	$5,98 \cdot (1 - \psi)^2$
SZABAD SZÉLŰ NYOMOTT ELEMÉK, $\sigma_{max,ny}$ A SZABAD SZÉLEN VAN	$\psi = 1$	0,43
	$\psi = 0$	0,57
	$\psi = -1$	0,85
	$-1 < \psi < 1$	fenti értékek között lineáris interpoláció
	$-3 < \psi < -1$	$0,57 - 0,21\psi + 0,07\psi^2$ (*)
SZABAD SZÉLŰ NYOMOTT ELEMÉK, $\sigma_{max,ny}$ A MEGTÁMASZTOTT SZÉLEN VAN	$\psi = 1$	0,43
	$0 < \psi < 1$	$\frac{0,578}{\psi + 0,34}$
	$\psi = 0$	1,70
	$-1 < \psi < 0$	$1,70 - 5\psi + 17,1\psi^2$
	$\psi = -1$	23,8

Az elméleti értékek a csuklós megtámasztáshoz tartoznak, a szabvány ezen értékek használatát javasolja, a biztonság javára való közelítésként. A (*)-gal jelölt képlet alternatív számítási módot jelent a fentebb megadottakhoz képest.

6. táblázat. k_{σ} értékei $\Psi = \sigma_{min}/\sigma_{max,ny}$ függvényében
[Dunai, Horváth 2007]

A lemezkarcsúság ismeretében a b_{eff} hatékony szélességet az eredeti b szélességnek egy ρ tényezővel való csökkentésével határozzuk meg.

$$b_{eff} = \rho \cdot b$$

ahol: b_{eff} – a hatékony szélesség;

b – az eredeti szélesség;

ρ – csökkentő tényező.

A ρ csökkentő tényező meghatározása:

➤ két oldalán megtámasztott („belső”) nyomott lemezekre:

$$\rho = \frac{\bar{\lambda}_p - 0,055 \cdot (3 + \Psi)}{\bar{\lambda}_p^2}, \text{ de } \rho \leq 1,0$$

➤ egyik oldalon megtámasztott („szabad szélű”) nyomott lemezekre:

$$\rho = \frac{\bar{\lambda}_p - 0,188}{\bar{\lambda}_p^2}, \text{ de } \rho \leq 1,0$$

ahol: ρ – csökkentő tényező;

Ψ – a lemez két szélén számított feszültség aránya;

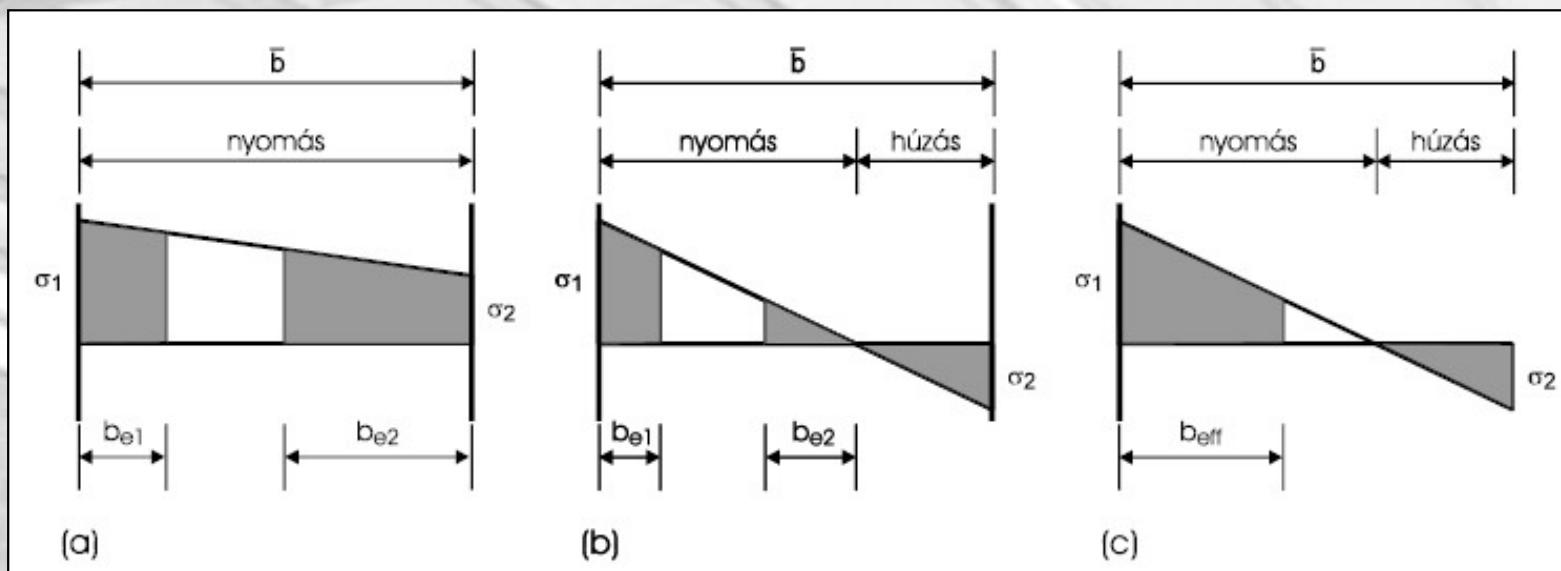
$\bar{\lambda}_p$ – a keresztmetszet viszonyított karcsúsága.

A b itt is csak a nyomott lemezrész szélességét jelöli, szemben a $\bar{b}$ -sal, amely a jellemző szélességi méretet (a teljes szélességet) jelenti.

A hatékony lemezrész meghatározása után meg kell határozni, hogy a lemeznek mely részét kell elhagyni. (Erre egyedül a kétszeresen szimmetrikus, központosan nyomott elemek esetében nincs szükség, mivel ott a lemezhorpadás is szimmetrikusan következik be, így az eredetileg központos nyomás a horpadás megindulása után is központos marad.)

Belső nyomott lemezek esetén, ha a feszültségeloszlás egyenletes, a horpadó lemezrész a vizsgált lemez közepén helyezkedik el, más esetekben a 11. ábra szerint hagyjuk el a kihorpadó lemezrészeket.

11. ábra. Honnan kell elhagyni a horpadó részeket 4. osztályú keresztmetszetet alkotó lemezeiben: (a) belső nyomott lemezben, amely végig nyomott, (b) belső nyomott lemezben, amely egyik szélén húzott, (c) bal oldalán megtámasztott, jobb oldalán szabad lemezben [Dunai, Horváth 2007]

A 11. ábra szerinti (a) esetben:

$$b_{e1} = \frac{2}{5 - \Psi} \cdot b_{\text{eff}} \quad \text{és} \quad b_{e2} = b_{\text{eff}} - b_{e1}$$

ahol: Ψ – a lemez két szélén számított feszültség aránya

$$\Psi = \frac{\sigma_2}{\sigma_1}$$

A 11. ábra szerinti (b) esetben:

$$b_{e1} = 0,4 \cdot b_{\text{eff}} \quad \text{és} \quad b_{e2} = 0,2 \cdot b_{\text{eff}}$$

A 11. ábra szerinti (c) esetben:

Szabad szélű nyomott elemek esetén a nem hatékony rész mindig a nyomott lemez szélére esik: ha a lemez széle húzott, akkor a nyomott résznek a megtámasztástól további szélére.

Feszültségeloszlás (nyomás pozitív)			b_{eff} hatékony szélesség			
			$\psi = 1$ $b_{\text{eff}} = \rho \bar{b}$ $b_{e1} = 0,5 b_{\text{eff}}$ $b_{e2} = 0,5 b_{\text{eff}}$			
			$1 > \psi \geq 0$ $b_{\text{eff}} = \rho \bar{b}$ $b_{e1} = \frac{2}{5 - \psi} b_{\text{eff}}$ $b_{e2} = b_{\text{eff}} - b_{e1}$			
			$\psi < 0$ $b_{\text{eff}} = \rho b_c = \rho \bar{b} / (1 - \psi)$ $b_{e1} = 0,4 b_{\text{eff}}$ $b_{e2} = 0,6 b_{\text{eff}}$			
$\psi = \sigma_2 / \sigma_1$	1	$1 > \psi > 0$	0	$0 > \psi > -1$	-1	$-1 > \psi > -2$
Horpadási tényező k_σ	4,0	$8,2 / (1,05 + \psi)$	7,81	$7,81 - 6,29\psi + 9,78\psi^2$	23,9	$5,98(1 - \psi)^2$

7. táblázat. Belső nyomott lemezelemek [Iványi M. én.]

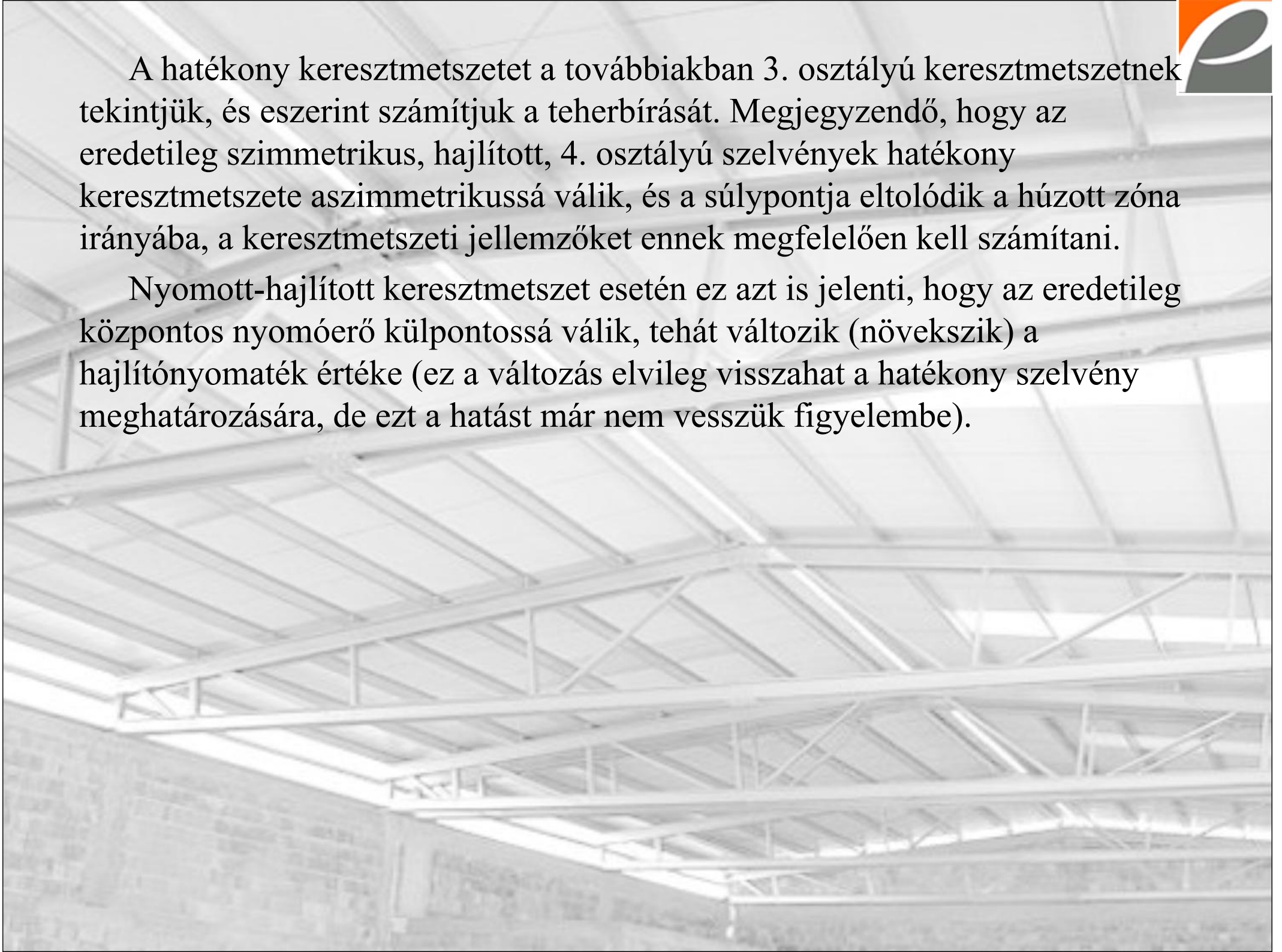
Feszültségeloszlás (nyomás pozitív)		b_{eff} hatékony szélesség			
		$1 > \psi \geq 0$ $b_{\text{eff}} = \rho c$			
		$\psi < 0$ $b_{\text{eff}} = \rho b_c = \rho c / (1 - \psi)$			
$\psi = \sigma_2 / \sigma_1$	1	0	-1	$-1 > \psi > -3$	
Horpadási tényező k_σ	0,43	0,57	0,85	7	
		$1 > \psi \geq 0$ $b_{\text{eff}} = \rho c$			
		$\psi < 0$ $b_{\text{eff}} = \rho b_c = \rho c / (1 - \psi)$			
$\psi = \sigma_2 / \sigma_1$	1	$1 > \psi > 0$	0	$0 > \psi > -1$	1
Horpadási tényező k_σ	0,43	$0,578 / (\psi + 0,34)$	1,70	$1,7 - 5\psi + 17,1\psi^2$	23,8

8. táblázat. Szabad peremű nyomott lemezelemek [Iványi M. én.]

A hatékony keresztmetszetet a továbbiakban 3. osztályú keresztmetszetnek tekintjük, és eszerint számítjuk a teherbírását. Megjegyzendő, hogy az eredetileg szimmetrikus, hajlított, 4. osztályú szelvények hatékony keresztmetszete aszimmetrikussá válik, és a súlypontja eltolódik a húzott zóna irányába, a keresztmetszeti jellemzőket ennek megfelelően kell számítani.

Nyomott-hajlított keresztmetszet esetén ez azt is jelenti, hogy az eredetileg központos nyomóerő külpontossá válik, tehát változik (növekszik) a hajlítónyomaték értéke (ez a változás elvileg visszahat a hatékony szelvény meghatározására, de ezt a hatást már nem vesszük figyelembe).

Felhasznált irodalom

DR. IVÁNYI MIKLÓS: *Acélszerkezetek tervezése Eurocode 3 szerint.* Elektronikus jegyzet, Budapest, é.n.

DR. IVÁNYI MIKLÓS: *TÁBLÁZATOK Acélszerkezetek méretezéséhez az Eurocode 3 szerint.* Műegyetemi Kiadó, Budapest, 2004.

DUNAI LÁSZLÓ, HORVÁTH LÁSZLÓ, KOVÁCS NAUZIKA, VARGA GÉZA, VERŐCI BÉLA, VIGH L. GERGELY: *Acélszerkezetek méretezése Eurocode 3 szerint, gyakorlati útmutató.* Budapest, 2007

DUNAI LÁSZLÓ, HORVÁTH LÁSZLÓ, KOVÁCS NAUZIKA, VARGA GÉZA, VERŐCI BÉLA, VIGH L. GERGELY: *Acélszerkezetek méretezése Eurocode 3 szerint, gyakorlati útmutató.* Budapest, 2009

GRÜN TAMÁS: *Acélszerkezetek I. Nyomott keresztmetszetek méretezése. 3. gyakorlat.* Elektronikus jegyzet, Pécs, 2013